

ЗАГЛЪХНАЛО ЕХО

Снимка: Симеон Стефанов

Худ. оформление: Мартин Стефанов

ДВЕ ДУМИ ВЪРХУ НОСОВОТО ПРОИЗНОШЕНИЕ НА А И Ж В БЪЛГАРСКОТО НАРЕЧИЕ

Случайно едно прочитане на статията „Един принос към височкия говор“ от г-на А. Теодорова в „Периодич. списание“ 1885, кн. XV даде ми повод да помисля малко върху мъчнотиите, с които нашите млади филолози често принудени са да се борят, когато предстои да решат някоя езиковна задача, и съжалих ги, кутрите, че те много пъти изнуряват драгоценните си сили в разрешението на задачи мъчни, не толкова по същност, колкото от неточното схващане привежданите доводи, или по-право от не толкова вярното и неясно съобщение от страна на техните съобщители.

Такива обстоятелства неведнъж съм имал случай да забележа в нашите филологични и езикословни публикации. Подобно едно обстоятелство се среща и в гореприведената статия на трудолюбивия наш филолог, г-на А. Теодорова.

В нея се говори и дълго се разправя по носовото произношение на старите наши букви а и ж. Нищо по-просто и по-лесно от разрешението на този въпрос за един, що поживял няколко време в Южна Македония, или поне който би имал точни сведения за говора на тамошното българско население. Той въпрос се решава така лесно, както $2 + 2 = 4$. По същия въпрос забелязал съм нещо и аз в сборника си, част IV, в отдела за македонското наречие. Могъл бих и сега да напиша нещо по-обширно, ако не бих бил зает с други по-нужни понастоящем за мене занятия. При всичко това, не ще се обленя да уверя интересующите се в изучението на българския език, че докато съществува гореказаното население в Македония, от Костур, та и дори близо до Сяр, по южната областна ивица, нямаме нужда от никакви литературни свидетелства и потвърждения и че не само г-н Миклошич да отрича и да обчеква други аргументи, по-достоверни от Верковичевите, и особено от Миладиновите, но и ако всичките слависти бивши и бъдещи би се събрали наедно и ни разубеждавали, ние пред очевидността не трябва и не ще се поколебаем ни най-малко, че старите български букви а и ж изговарят се в тая част *носово*, където и да се срещнат в българската реч – първата като *ен*, а втората негде като *ън*, другаде като *ъм*. И не само в показаната ивица, а отчасти и в същия гр. Охрид, дето казват „лендесет, девендесет, къндро, кънгъл, ходъм (!), вельъм (!)“ и прочее.

ДВЕ ДУМИ ВЪРХУ НОСОВОТО ПРОИЗНОШЕНИЕ НА...

Но най-голямата мъчнотия, която господину Александру Теодорову се изпречва като плашило за разрешение задачата, и която най-силно привлече вниманието ми, е, че как в множ. число се казвало „*парь, овць, жень, рибь*“ и пр., вместо *пари, овци, жени, риби* и пр., и като прави някои не дотам сполучливи предположения, най-сетне негова милост, отчаян, види се, от непреодолимостта на мъчнотията, принуждава се да отстъпи услугата за разрешението пак на същия съобщител, на чиито съобщения и бил основал статията си, и казва, дето Кръстов споменава, че височани от пара и под. „множествено число никак не употребяват“, а „наместо множ. единствено“, то има да се остави за сметка на едно собствено негово тълкувание!...

Според мене, тая непреодолима повидимому мъчнотия би се надвила и би се прескокнала най-лесно, без да „се остави на сметката на Кръстовото собствено тълкувание“, щом като не забравяме, че българите във Висока, Зарово, Сухо (а не Зарва и Сухо) и Негован изговарят *ы* на *ъ*, а не *и*, като напр. *быхъ, былъ, сынъ, вьй, ный* и пр. изговарят се: *бъхъ, бълъ, сънъ, вьй, ньй* и пр. Така също и *овца, пара, жена, риба*, множ. ч. *овцы=овць*, или *овць, пары=парь*, или *парь, жены=жень*, или *жень, рыбы=рибь*, или *рибь*, което не е никак единствено, а също множествено.

Надея се, тия ми кратки бележки, основани на непосредствени и многовременни наблюдения, не ще останат съвсем без внимание от страна на които трябва, нито ще бъдат досущ без никаква полза за изучението езика ни.

Самоков, август 1886 г.

К. А. Шапкарев

Настоящият текст е публикуван като книжовна бележка в раздел „Книжнина“ на Периодическото списание на Българското книжовно дружество в Средец, год. 5 (1886 г.), кн. 19/20, стр. 257-258. В същия брой на списанието, на стр. 258, е поместен и отговор, в който А. Т. Балан признава: „...не мога да отричам г-ну Шапкареву сполуката в неговото тълкувание, но забелязвам, че той не добре е разбрал какво аз оставям за сметка на едно тълкувание на самото Кръстева, който казва, че височини „от *пара* и др. *множествено число никак не употребяват*“, и затуй несправедливо ми приписва слабодушно отстъпяне пред някакво плашило.“

Текста подбра и адаптира езиково Симеон Стефанов